

VISSZHANG

Szalay József mondotta egyik nyilatkozatában (dec. 25) Szeged irodalmi és tudományos életéről: Fejlett napisajtója mellett az időszaki sajtó értékei: a Széphalom, a Népiünk és nyelvünk és a Szegedi Füzetek című folyóiratok, az egyetem archaeologiai intézetének füzetei s a katolikus és a protestáns hitélet elmélyítését célzó hetilapok. A Magyar Téka vállalat a szépirodalom fiatal tehetségeinek válogatott írásait közli; míg a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának 23 kötetnyi vers, tanulmány és kis kalendárium kiadványa, legtöbbször Buday György tametszeteivel ékesítve, megnyugtató záloga, hogy az öregek úttörésének lesz méltó folytatása.

*

Kispartii János egyik beszédében azt hangoztatta, hogy az iskola ne szolgálja egy párt érdekeit, „mert az iskola nem egy párt, hanem az egyetemes nemzet érdekeit szolgálja. A tanító az egész nemzet számára neveli a tanulókat“.

*

Hegedüs Lóránt végre ki merte mondani az igazságot irodalmunk kettészakadásának ügyében (Pesti Hirlap nov. 14): „...a most letűnt irodalomtörténeti iskolának már csak néhány alakja él, ki örök emlékezetül írta be nevét minden tankönyvbe azért, mert ki akarta tiltani a magyar költészetből korunk legnagyobb lírikusát, Adyt“.

*

A magyar irodalom szomorú anyagi helyzetéről írja Kozma Miklós (BH., jan. 21): „Minden komoly írói és irodalmi fejlődés lehetőségének követelménye a teljes írói függetlenség. Ez a függetlenség a teljes és független jelzöt csak akkor érdemli meg, ha az író nincs ráutalva arra, hogy írásait sajtóban vagy kiadóval föltételek mellett értékesítse, mert mihelyt ezeket elfogadja, fönnforog a kötöttség, az irányítás-befolyásolás, sőt a retorzió lehetősége is“.

*

Hasonló gondolatot propagált Glattfelder Gyula a Pázmány Egyesület közgyűlésén (jan. 30): „A legnagyobb erkölcsi és nemzeti veszedelem, ha az író a pénz szolgátságába jut“.

*

(A magyar irodalom nyomorán könnyű volna segíteni. A földreformmal kapcsolatban foglaljanak le harmincezer holdat és jövedelméből jutalmazzanak meg minden évben száz könyvet; ezenkívül adjanak minisz-

teri fizetést és nagyméltóságú rangot öt írónak, államtitkárit tiznek; a többiek közül vagy százötvenet nevezzenek ki diplomájuknak vagy képzettségüknek megfelelően tanárnak, miniszteri fogalmazónak, sajtóelődőnek, lelekkönyvvezetőnek; az utóbbi intézkedésnek az a haszna is meglesz, hogy kevesebbet fognak írni...)

*

Serédi Jusztinián karácsonyi szózata mindenkinél erősebb kritikát gyakorol közállapotaink fölött: „Soha sehol olyan lealázó szervilizmusban nem volt a munkás, a földműves, az iparos, a kereskedő, a magán- és köztisztviselő, mint ma, mikor a munkaalkalmat, a megérdemelt munkabért, terményeinek, ipar- vagy kereskedelmi cikkeinek elhelyezését, tisztviselői állását és fizetését mindenfelé csak akkor látja biztosítva, ha emberi méltósága és Isten akarata ellenére rabszolgamódra meghunyászkodik azok előtt, akikkel szemben függő viszonyban van s akik legtöbbször nem is a maguk emberségéből, nem is a maguk tehetségével, vagy erejével, hanem mások vagyoni erejével, avagy másoktól nyert hatalommal szoritják őt bele a végzetes függő viszonyba és a szervilizmusba. Ha pedig valaki saját függetlenségét bármilyen vonatkozásban próbálja megtartani, vagy visszaszerezni, azt irtalmatlanul letörik mindenfelé“.

*

(Függetlenség? A mai kor Petőfije nem a szabadságot és nem a szerelmet írná lobogójára. A XIX-ik század eszméi nemsokára csak a tankönyvekből lesznek ismeretesekek. Európa végzetszerűen halad a falanszter felé.)

*

Hóman Bálint újévi nyilatkozata a frázis-történetírás ellen: „A történeti oktatás a múltban túlságosan nagy súlyt helyezett a lélektelen adatokra és emellett a nemzeti nevelés eszközét néha inkább hazafias frazeológiában, sem mint a nemzeti történelem belső tartalmában látta. De voltak jó tanárok is mindig, akik a történelem lelkét igyekeztek tanítványaikkal megismertetni és ez a történelemoktatás igazi célja. A gyermek ismerje meg nemzete történelmét a maga valóságában, aminek tanulságai mindig felemelőek és vigasztalók. Ismerjék meg a múltat, annak minden erőnyeivel és hibáival együtt, ez utóbbiak elkendőzésére semmi szükség nincs. Mert már Zrinyi Miklós megmondotta, hogy: Egy nemzetnél sem vagyunk alább valók!“

*

Napihir: „Duff Cooper angol hagyügyminiszter a minap felszólította az angol egyházakat, hogy ne kacérkodjanak a pacifista jelszavakkal, hanem lássák be, hogy katonára igenis szükség van. A metodista-egyházak nevében Henry Carter püspök válaszolt a hadügyminiszternek. A válaszban többek között ez van: a) A háború ellentétben van a mi Urunk Jézus Krisztus szellemével, tanításával és szándékával. b) A mi Urunk arra ta-

nította az emberiséget, hogy még ellenségünket is szeretnünk kell. c) Ő nyilatkoztatta ki, hogy az emberek testvériességben éljenek egymással. d) Ez a mi válaszuk, hadügyminiszter úr, az ön kihívására. El vagyunk szánva, hogy az Úr e tanításait a hadügyminiszter úrral szemben is érvényesíteni fogjuk“.

*

„A nemzetet nem a terület, nem a politikai szervezet, nem a közös eredet és a közös történelem, nem a faj és nem a nyelv alkotja, hanem mindezekon kívül és felül valami más, felmérhetetlen és spirituális valóság: a közös lélek. A nemzetet nemzetté a lélek teszi“. (Ravasz László cikkéből, Pesti Napló dec. 25.)

*

A Magyar Hírlap (jan. 5) kritikája egy pécsi disszertációról, mely „A Nyugat és a századeleji irodalomforduló“ címmel Tolnai Vilmos intézetében készült: „Farkas Luiza alapos, komoly és higgadt ítélőképes-séggel megírt tanulmánya 110 oldalon át méri le azt a szerepet, amelyet a háború előestéjén a Nyugat töltött be a magyar irodalmi életben, sőt bizonyos fokig a magyar politikai felfogások reformálásánál. Egy doktori értekezés, amely részletesen foglalkozik Osvát Ernő és Hatvány Lajos párbajával. Egy doktori értekezés, amely egyes kérdésekben elítéli a magyar egyetemi élet ma is befolyásos tekintélyeinek állásfoglalását... Minden becsülés, minden elismerés megilleti a pécsi egyetem tanári karát azért, amiért út engedtek egy ilyen disszertációnak, így bizonyítva, hogy a magyar egyetemek megmaradtak a gondolatszabadság őrhelyének. És egyben bizonyítva, hogy az egyetemi élet az eleven élethez akar kapcsolódni“.

*

Rajniss Ferenc vezércikkéből (Új Magyarország, febr. 4): „Senki se merje honfitársát becsületes véleménye miatt hazafiailansággal vádolni. A teletőlten hazafiaskodás különben is régi betegségünk s a szellemi terror-nak bőven használt forrása“. (Ez a megjegyzés azoknak is szól, akik azt hiszik eleget tettek hazafias kötelességüknek, ha Ady Endrét száműzték, vagy Csathó Kálmánt nagyobbra tartották Kosztolányi Dezsőnél.)

*

A Berliner Tageblatt (128. sz.) fölveti a szinkronizálás művészi értékének kérdését és természetesen arra a következtetésre jut, hogy maradjanak meg a külföldi hangos szövegek, mert a más nyelvvel való behelyettesítés mindenképen meghamisítja a színész játékát. „Es ist ein Unterschied, ob en Schauspieler ‚amour‘ oder ‚Liebe‘ sagt...“

*

Glattfelder Gyula csanádi püspök mondotta a törökverő Tomori Pálról emlékezve: „Félreírják a kalocsai érsekek történelmi szerepét, akik hadvezéri, vagy országvédői munkájukban pártérdekek szolgálatát látják, mert az nem egyéb, mint életbeültetése annak az ezeréves igazságnak,

hogy e földön keresztény-katolikus hatalom képzelhető csak, vagy pedig zürzavar és ha e gondolat realizálása csak fegyveres erővel lehetséges, akkor az érsek is lóra száll s vért, vagyont fenntartás nélkül kockáztat e gondviselésszerű feladat teljesítésében“.

*

Zathureczky Gyula a Magyar Szemlében (1935, 1. sz.) keserű dolgot mond az erdélyi magyarság csalódott reménykedéseiről: „Változást követeltek a magyar revíziós mozgalom eszközeiben és stílusában, hangjában és allűrjeiben, mert élően érezték, hogy függvényei annak a politikának, amit Magyarország csinál és áldozatai a szószátyár revíziós ömlengéseknek, amelyek a külföld előtt meddőek, befelé laposak és hatástalanok és csupán arra alkalmasak, hogy kisebbségi magyarság ellen uszítsák az amugyis mindig ütésre kész többségi nemzeteket, bennük a sovinizmus szellemét növelve nagyra“.